

Pestklassiker

Albert Camus

Pesten

Oversatt av Christine Amadou

Oslo: Solum Bokvennen, 2020

346 s. Pris NOK 349,-

ISBN 978-82-7488-901-9

Michael 2021; 18: 104–6.

Pesten – et hovedverk av den franske forfatter og filosof Albert Camus (1913–60) – handler om utbruddet av pest i 1940-årene i byen Oran i Fransk Algerie. Etter et lite innledningskapittel om Oran, «en helt vanlig by (...) ved den algeriske kysten», starter fortellingen rett på: «Om morgenen den 16. april kom doktor Bernard Rieux ut fra kontoret sitt og snublet i en død rotte, midt på trappeavsatsen. Han skjøv bort dyret og gikk ned trappene. Men da han kom ut på gaten, slo det ham at rotta ikke burde vært der, og han snudde for å gi beskjed til vaktmesteren.»

Dette er starten på en serie begivenheter som fører frem til erkjennelsen av at det er byllepest i byen. Først flere og flere døde rotter, de bæres bort i kassevis, så fornektelsen, «det er ikke noe å bry seg om». Deretter en ikke målrettet uro. Få dager senere opplyste radioen

at 6231 rotter var blitt samlet inn og brent på én dag. Fra å ha betraktet de døde rottene som et hendelig uhell, noe man ikke kunne forstå, antok det en truende dimensjon. Vaktmesteren blir den første døde. Det er ikke lenger hans ansvar at det lå en død rotte på trappen, nå er de overalt. Dette var slutten på perioden preget av forvirrende varsler og usikkerhet og overgang til en periode der den første forskrekkelsen gikk over i panikk. Og selv etter

at Rieux og en eldre kollega hadde forstått at dette var pest, kollegaen hadde sett det tidligere i Kina, kunne de ikke fatte det mulige omfanget. De trøstet seg med beretninger om avgrensede pestforekomster med få døde. Slike hadde Oran opplevd tidligere. Men både Defoes skildring av pesten i London i 1665 og Thukydids av pesten i Aten i 430 f.Kr. spøker i bakgrunnen, den siste også i kraft av den anonyme fortellers stilnivå. Andre forferdelige pestberetninger kommer Rieux i tanker om uten at han kan forene redselsberetningene med den fredelige vårbyen han ser gjennom vinduet. Hvordan kunne man «forestille seg en pest som avlyste fremtiden, reisene og diskusjonene?». Fortelleren, vi får først i slutten av boken vite hvem det er, sier at menneskene alltid blir like overrumplet av krig og pest, selv om vi vet at begge deler er grusomt og gjentar seg. Men det rammer bare ikke en selv.

Boken gir en kronologisk fremstilling av pestens herjinger og forskjellige personers reaksjoner på den. Fortelleren har hatt tilgang også til notater om det som skjedde, og flere stemmer høres. De sees alle først og fremst ut fra sine profesjonelle liv, det er liten plass til privatliv her. Det er innvendt mot Camus at det så å si ikke er kvinner eller arabere i beretningen, til tross for at de siste utgjorde mesteparten av befolkningen. Men ikke i de lag det berettes om: leger, journalister, prest, administrasjon osv. Flere av legene vil ikke anerkjenne at det er pest, den øverste lege vil først ikke foreta seg noe, skyver initiativ og beslutninger over til politikerne, ser ethvert tegn som oppmuntrende og vil selv ikke betegne det han ser som pest, men som feber. Også han dør av den. Mediene er i starten tilbakeholdende og administrasjonen vil først og fremst ikke skremme innbyggerne.

Etter som pesten øker i styrke, sykesengene blir for få og begravelsene et logistisk problem, tas hardere midler i bruk. Byen lukkes så godt som hermetisk, ingen må komme inn, ingen ut. Tiltakene blir som de var i Aten knapt 2400 år tidligere. I det miljøet som oppstår yter mange en stor og selvoppofrende innsats uten store fakter, både profesjonelle og frivillige. Men også menneskesmugling, svartebørshandel og annen kriminalitet får spillerom. Skildringen av pesten blir hos Camus først og fremst en beretning om *humanisme*, og beretteren sier at hans grunn til beretningen var å vitne om de pestrammede, og for «å si hva man lærer når man står midt i katastrofen, at det er mer å beundre enn å forakte hos menneskene».

I slutten av januar, mindre enn ett år etter at den begynte, var pesten på full retreat. I februar ble byens porter til stor jubel igjen åpnet. Pesten brant ut, slik den hadde gjort på andre steder og til andre tider. Men, sier beretteren, jubelen i gatene kan ikke gjøre dette til en endelig seier. Pestbakteriene overlever og vil igjen finne sine rotter.

Pesten utkom i 1947. To år senere kom den på norsk og har siden vært tilgjengelig i flere utgaver, også som pocketbok og to ganger i bokklubb. Den er blitt oppfattet som viktig og aktuell lenge før april 2020 og koronapandemien. I Frankrike har den i etterkrigstiden hele tiden vært i salg, og den har også vært tilgjengelig i alle år i den britiske Penguin-serie etter at den første gang kom der i 1947. Boken ble først lest som en beretning om nazismens åk og kampen mot det, den ble påbegynt i 1941, senere som en allegori over undertrykkelsens vesen – og enda mer generelt, om menneskets vilkår i en ikke kontrollerbar natur. Nå er det vanskelig å ikke lese den først og fremst som en beretning om epidemisk sykdom.

Alle lesemåter viser at det er tiden den leses i, like mye som tiden boken skrives i, som gir klassikerstatusen.

Pesten er den sjettede av forlaget Solum Bokvennens Camus-utgivelser siden 2013. Den er nyoversatt av Christine Amadou til et godt, moderne norsk. Oversettelsen ble påskyndet da pandemien kom. Boken er først og fremst en beretning om en kamp ikke preget av helter, men av hverdagsmenneskers innsats i mange avskygninger. På forlagets hjemmeside ligger en anbefalingsverdig og gratis korttekst av Camus, sannsynligvis fra 1941: *Formaningstale til pestlegene*.

Per E. Børdahl
pbordahl@online.no
Høvik